

EKIN EKISH MASHINALARINI AGREGATINI TUZISH VA TEXNIK XIZMAT KO'RSATISHDA BAJARILADIAGN ISHLAR TARTIBI

Mirazayev Abdusadriddin

Farg'ona viloyati Oltiariq tumani 2-son kasb – hunar maktabi

Ishlab chiqarish ta'lim ustasi

Annotatsiya; Ekin ekish mashinalarini agregatini tuzish tartibi , to'g'ri tuzilgan agregat tartibi, agregat tuzishning asosiy turi va har smenadan keyin texnik xizmat ko'rsatishda bajariladigan ishlar me'zonlari bayon qilingan.

Annotation; the procedure for compiling the aggregate of planting machines , the correct aggregate procedure, the main type of aggregate formation and the norms of work performed in the indication of technical service after each shift are described.

Kalit so'z; Ekin ekish mashinalari, agregat tuzish, to'g'ri tuzilgan agregat tartibi, agregat tuzish turlari, texnik xizmat ko'rsatish, ekish mashinalari agregati.

Keyword; crop planters, aggregate structuring, properly structured aggregate layout, aggregate structuring types, maintenance, sowing machine aggregate.

Agregatlarni tuzish – bu aniq sharoitda agrotexnika talablariga muvofiq ishlarning yuqori sifatda bajarilishini, mashinalardan unumli foydalanishni, eng yuqori ish unumi va tejamkorlikni ta'minlaydigan agregatlarni tanlashdan iborat.

Mexanik va elektr energiyasi manbai bilan jihozlangan qishloq xo'jalik agregatiga ekin ekish mashina agregati deb aytiladi. Shuning uchun qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishini to'liq mexanizatsiyalashtirishda etishtiriladigan ekin turlari, dehqonchilik usullari (sug'oriladigan yoki lalmi), ekin maydonlarining o'lchamlari (yuzasi, uzunligi), tuproq (qumloq, soz, toshli) va iqlim sharoitiga mos keladigan traktorlar va qishloq xo'jaligi mashinalarini ishlatish hamda ulardan samarali foydalanishni tashkil etish talab etiladi

Dvigatel quvvatidan to'liq foydalanmaslik agregatning foydalanish ko'rsatgichlarini pasayishiga, binobarin, berilgan hajmdagi ishlarni belgilangan agrotexnika muddatlarida bajarish uchun bo'lgan ehtiyojning (talab etiladigan agregatlar sonini) oshishiga sabab bo'ladi. Bu esa, o'z navbatida xo'jalikning agregatlardan foydalanish samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Qishloq xo'jalik agregati quyidagi tartibda tuziladi:

- texnologik ishning sharoitlari va agrotexnika talablari aniqlanadi;
- qishloq xo'jaligi mashinasi va traktorning rusumi tanlanadi;

- texnologik ishni bajarish uchun yo'l qo'yiladigan tezliklar chegarasiga mos holda agregat tezligi tanlanadi va unga ko'ra traktorning ish uzatmasi aniqlanadi;

- agregat amalda tuziladi, ya'ni qishloq xo'jaligi mashinasi traktorga tirkaladi yoki o'rnatiladi, so'ngra texnologik sozlanadi (agrotexnika talablariga muvofiq ishchi qismlar o'rnatiladi va rostlanadi) hamda yo'naltiruvchi qurilmalar o'rnatiladi

To'g'ri tuzilgan agregat quyidagi:

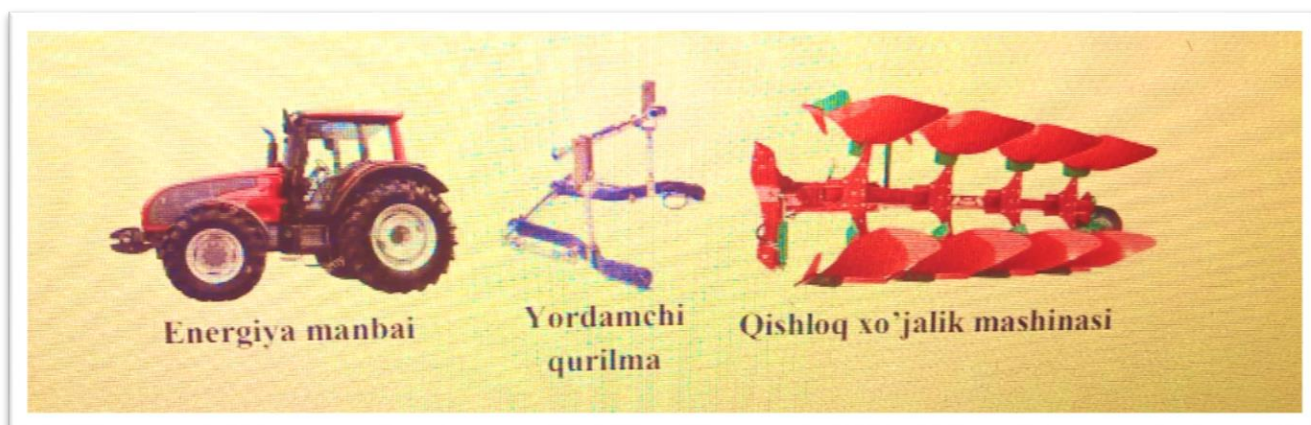
- texnologik ishlarning agrotexnika talablariga muvofiq yuqori sifatda bajarilishini; - aniq ish sharoitlariga, ya'ni ishlov beriladigan maydonning kattaligiga, ishlov beriladigan materiallarning holatiga mos kelishini;

- dvigatel quvvatidan to'liq foydalanishni, qabul qilingan uzatmada traktorning tortish kuchidan yo'l qo'yilgan chegaralarda foydalanishni;

- ishlov beriladigan maydon va yig'ishtirib olingan mahsulot birligiga eng kam mehnat, energiya va yoqilg'i sarflanishini;

- chaqqonlik (manevr) xususiyatlarini va xizmat ko'rsatish qulayligini;

- agregatda ishlaydigan mexanizator va yordamchi ishchilarga oid mehnat muhofazasi va texnika havfsizligi talablariga javob berishini ta'minlash kerak. Agregatlar tuzishning ikki turi – sinash va hisoblash turlari mavjud. Birinchi turi bo'yicha agregatlar traktor va mashinalarni ishlab chiqargan zavodlar 33 ko'rsamalariga muvofiq amalda tuziladi, so'ngra dalada ishlatib ko'riladi va undan foydalanish ko'rsatgichlari aniqlanadi.

Agregatni tuzishning asosiy turi hisoblashdir. Bu turga quyidagi hisoblash usullari kiradi:

- analitik usul - bunda hisoblar formulalar orqali bajariladi.

- grafik yoki grafik-analitik usul - bunda traktor va mashinaning grafik kurinishidagi ko'rsatgichlaridan foydalaniladi

- elektron hisoblash mashinalari bilan hisoblash usuli - maxsus dasturlar asosida agregatning ko'rsatgichlari aniqlanadi.

Har smenadan keyin texnik xizmat ko'rsatishda bajariladigan ishlar:

- ekish mashinasini changdan, iflosliklardan va o'simlik qalodiqalaridan, tukli chigit ekuvchi va uyali apparatlardagi qoldiq tuklardan va urug' qoldiqalaridan tozalanadi;

- ekish mashinasining asosiy ishchi qismlari (yuritish valigi, soshniklar, zichlovchi g'altak, yurg'izuvchi roliklar, osma mexanizm, yuritma zanjirlar, iztortgich) mahkamlanadi va sozlanadi;

- moylash nuqtalari ekish mashinasini ishlatish qo'llanmasida ko'rsatilgan jadvalga asosan moylanadi;

- ishlash paytida osma mexanizm va zanjirli uzatma tarangligi tekshiriladi;

- soshniklar ishlashi va holati, yurgizuvchi roliklar va zichlovchi g'altaklar nazorat qilinadi;

- butun agregat tashqi ko'rinishi bo'yicha nazorat qilinib, bo'shab qolgan birikmalar qotiriladi hamda g'ildiraklardagi bosim tekshiriladi;

- qismlarining yengil aylanishi ta'minlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Igamberdiyev A.K., Aliqulov S. Traktorlar va qishloq xo'jaligi mashinalaridan foydalanish va texnik servis. T. TIQXMMI bosmaxonasi. 2020. 229 b.

2. Yo'ldoshev Sh.U. Mashinalar ishonchliligi va ta'mirlash asoslari. T.: «O'zbekiston», 2006. 379b.

3. Yo'ldashev Sh.U., Xoliyarov Yo.B. va boshqalar. — Qishloq xo'jaligi texnikalariga texnik servis xizmati ko'rsatish, ta'mirlash va saqlash bo'yicha tavsiyalar. T.: — O'zdatexnazorat bosh inspeksiyasi, 2011.-26 b.

4. Toshboltaev M. Mashina-traktor agregatlari ish unumini oshirishning nazariy va amaliy prinsiplari. Monografiya, Toshkent, Spektrum Media Group, 2015, 88 b.

5. Toshboltaev M, Rustamov R, Kobilov M. Qishloq xo'jaligida xududiy firmaviy texnik servis sistemasi. «Fan nashriyoti» 2007 y. 146 b.